

141/1 KVISTAELVA (Vassdragsnr. 141.4Z)

<u>Fylke(r):</u>	Nord-Trøndelag
<u>Kommune(r):</u>	Nærøy
<u>Kartblad N50:</u>	1724 I
<u>Nedbørfelt:</u>	41,4 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	606 - 0 moh.
<u>Skoggrense:</u>	200 - 300 moh.
<u>Marin grense:</u>	ca. 125 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	39b: Møre og Trøndelags kystskogregion, underregion; Fosen-Brønnøy typen
<u>Landskapsregion:</u>	25: Fjordbygdene på Møre og i Trøndelag 35: Lavfjellet i Nordland og Troms
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 65 %, 1-3 km: 35 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	-
<u>Verneplanstatus:</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Kvistaelva har utløp i Storkvisten innerst i Kvistenfjorden, som er en av 3 fjordarmer i Follafjorden. Klimaet er maritimt. Beregnet årsnedbør er ca. 2500 mm, spesifikk avrenning 65,04 l/s/km² og middeltilsiget 2,7 m³/s.

Nedbørfeltet har sine kilder inne ved fjellområdet Skjolden ca. 15 km ovenfor utløpet i Indre Kvisten. Vassdraget har mange små og mellomstore vann på ca. 0,5 km² der de største er Storvatnet, Skjoldavatnet, Sandvatnet og Krokvatnet (Nordtjønna). Særlig på grunn av vassdragets urørte karakter, men også ut fra landskapsformer og biologisk mangfold, er vassdraget en god representant for kystvassdrag.

Vassdraget er helt fritt for tyngre tekniske inngrep. Av mindre inngrep finnes noen gamle rester av anlegg i forbindelse med tidligere tømmerfløting, brukar, fløtningsdammer, lenser etc. Det er ingen bosetting i vassdraget.

Hele området har status som LNF i kommuneplanenes arealdel.

Ingen områder er vernet etter naturvernloven.

I Setervatnet ble det i 1995 målt pH til 7,6, siktedyp til 4,5 meter, hardhet til 5 mgCaO/l og ledningsevne 20 mikrosiemens/cm, noe som tilsier næringsfattig vann. Vannkvaliteten i vassdraget er god.

Geologisk mangfold

Berggrunnen er i hovedsak todelt. De største delene av feltet, særlig nord for hovedelva, består av omdannede kambrosilurbergarter, overveiende øyegneis. Dette er en hard bergart som forvitrer seint og er fattig på viktige mineraler. I den sørvestlige delen ligger en del områder med kalksilikatskifer som forvitrer lettere. Denne kalkåren har trolig sammenheng med kalkforekomster vest for Salsbruket der det i dag pågår kommersiell drift.

Feltet er karakterisert av mye bart fjell i dagen. De eneste løsmasseavsetningene av betydning ligger i området sør for Middagsfjellet, men da i hovedsak utenfor nedbørfeltet. Langs selve elva finnes noen små elveavsetninger. Den nederste 4-5 km lange strekningen av elva går i en ganske trang dal som nederst går over i en gjel-lignende trang slukt. Dette partiet er dannet av elva i svakhetssonen mellom de harde gneisbergartene på nordsiden av vassdraget og de mykere kalkskifrene på sørsiden.

Flere av de bratte sidedalene og kantene ned mot de mange vannene i området har karakter av rasmark med store steinblokker og grovt rasmateriale.

Det er relativt lite fall i Kvistavassdraget. Mellom Storvatnet og Småvatna går elva i en foss med et fall på drøyt 30 m. Det er videre en rekke små fall og strykpartier på strekningen ned til sjøen. Det relativt lille fallet på strekningen gjør at store deler av Kvistaelva er stilleflytende og har et stort vannspeil i forhold til vannføringen. Gjennom de flate myrpartiene omtrent midt i vassdraget, har hovedelva et ganske langt meanderende parti.

*Middels stor verneverdi ***

Biologisk mangfold

I vassdraget finnes laks, sjørret, innlandsørret og trepigget stingsild. Regnbueørret er registrert i nedre deler av vassdraget (rømt oppdrettsfisk), men røye finnes ikke naturlig. Stingsild er registrert opp til Rotvatnet 125 moh. Kvistaelva er lakse- og sjørretførende ca. 4 km, til en foss 1 km ovenfor Setervatnet. Laksestammen er småvokst. Det meste av fisken tas i de største kulpene og Setervatnet nederst i vassdraget. De beste gyte- og oppvekstområdene finnes på den ca. 2 km lange strekningen fra Setervatnet og opp til en foss som stopper videre oppgang. Innlandsfisket har mindre betydning. Setervatnet har betydelig vannvegetasjon.

Det meste av feltet består imidlertid av snau fjell med alpin vegetasjon. Store deler preges av terrengdekkende gråmose, noe som er et resultat av den maritime påvirkningen med jevnlig og mye nedbør. Vegetasjonsmessig går det et klart skille mellom de næringsrike skiferbergartene og den harde øyegneisen. Dette gjenspeiler seg også i hvor høyt tregrensa går. I nord ligger denne på ca. 200 moh, mens den i sør går opp til ca. 300 moh. Vegetasjonen i begge delområdene viser et klart vestlig preg. En del myr finnes. Dette er i hovedsak bakkemyr av varierende rikhet.

I de næringsrike lavereliggende områdene dominerer gran. I høyereliggende områder er det enkelte steder bjørk og andre steder furu som dominerer. Det er mye gammel skog i området, men i dette sterkt påvirkede kystklimaet er den ikke spesielt storvokst. Det er bra med rogn i liene.

Av spesielle interessante botaniske lokaliteter er området ved Setervatnet ca. 2 km opp fra sjøen, den nordvendte skoglia fra Kvistaelvas utløp og ca. 8 km opp langs Grønlituva.

Nedre deler av skoglia i området ved Sagåsen er dominert av lauvskog med betydelige innslag av gråor, selje, hegg, rogn og alm samt høgvekst grønn vier. Pors vokser i området nede ved sjøen. Opp mot Setervatnet øker innslaget av gran og noe furu på de tørre rabbene. Alm vokser på den 2 km lange strekningen opp mot Setervatnet.

Feltet har et høyt antall fuglearter. På de små holmene i Kvistaelvas utløpsområde hekker rødnebbterne, fiskemåke og tjeld. I tilknytning til selve vassdraget og nærliggende myr-våtmarksområder finnes siland, storlom, rugde, enkeltbekkasin, småspove, rødstilk, gluttsnipe og heilo. Strandsnipe er svært vanlig i hele vassdraget. I øverste deler, godt over tregrensen, finnes sivspurv, ringtrost og en uvanlig tetthet av rødstilk. Et spesielt viktig område for fuglefaunaen, særlig spurvefugl, er den ca. 8 km lange nordvendte skoglia fra utløpet av Kvistaelva og opp langs Grønlituva. I tillegg til vanlige arter som løvsanger, rødvingetrost, rødstrupe og bjørkefink, finnes måltrost, svarttrost, grønnsisik, gransanger, bokfink, fuglekonge, grønnspekk og mye gjerdesmett. I furuskogen er rødstjert og toppmeis relativt vanlig. Også et relativt stort innslag av varslere er registrert. Havørn hekker i naboområdet til vassdraget og har regelmessige turer opp i vassdraget på næringssøk. Flere observasjoner av kongeørn, også ungfugl, indikerer at arten kan hekke i eller like utenfor feltet. Falk er registrert i nedre deler. I øvre deler er det gjort flere observasjoner av jordugle. Skogsfugl forekommer sporadisk. Feltet har en spredt bestand av lirype og fjellrype. Nedre deler av området har bra bestand av elg og rådyr. Tamrein har kalvingsplasser.

Registrerte rødlistede viltarter er storlom og kongeørn som sannsynligvis hekker og havørn som har jaktområder i feltet. Oter er registrert. Av ansvarsarter finnes fjellrype og lemen i middels forekomster.

Landskapsbilde

De bratte og stort sett grankledde fjellssidene går over i nakent, is-skurt berg med topper på 400-500 m lengst inn i feltet. Fjellområdene er relativt homogene med avrundede, knudrete topper gjennomskåret av langstrakte sprekkesoner med vegetasjon og et nettverk av elver, små vann og tjern.

Selve Kvistaelva renner nederst gjennom et relativt trangt dalføre, men dette vider seg ut lenger opp. Feltet bærer preg av breerosjon med mye blankskurt fjell i dagen og mye steinblokker etterlatt på

grunnfjellet. Det er lite løsmasser i området. Vassdraget preges av store og flate myrer i dalbunnen i det midtre partiet av feltet. Dalsidene er delvis bratte og vegetasjonsdekket, bl.a. med forekomster av alm i den nordvendte sørsiden av dalgangen.

*Stor verneverdi ****

Friluftsliv

Feltet har først og fremst betydning som lokalt utfartsområde, men som urørt naturområde har det også regional betydning. Adkomst til området er via båtskyss inn den ca. 10 km lange Kvistenfjorden. Det er gode fiskemuligheter i selve Kvistaelva opp til Setervatnet som er et vann/stor løn i selve elva. Også fjellvannene i området har gode fiskemuligheter, men utnyttes i relativt beskjeden grad. Sammen med nabovassdragene i nord og øst gir området gode muligheter for lengre fotturer. Terrenget er delvis bratt og kupert. Det er ingen turisthytter eller stimerking i området - noe som for mange brukere oppfattes som en særlig verdi i seg selv.

Feltet har betydning i jaktsammenheng, særlig elgjakt og rypejakt. Elva er en viktig smålakselv, men lakseoppgangen og sportsfisket er avhengig av at vannføringen i elva er god. I perioder med liten vannføring blir laks og sjørret stående i sjøen eller i Setervatnet, noe som er vanlig sommerstid. Området brukes noe til bærplukking, bl.a. molter.

*Middels stor verdi ***

Kulturmiljø

Området er tradisjonelt samisk bruksområde. På Kvistenhalvøya, i og omkring Kvistavassdraget, er det registrert 9 samiske boplasser. Disse boplassene er sannsynligvis spor etter bosetting i forbindelse med reindrift. I tillegg er det avmerket ytterligere 5 boplasser langs kysten som kan være spor etter samisk fast bosetting. Flere samiske stedsnavn som Finnestrand og Finnemoen vitner om samisk bruk og tradisjon i området.

Fjellet Skjolden (Saajvevaerie) på Kvistenhalvøya er i følge samisk tradisjon ett av flere hellige fjell i Nærøy. På Skjolden ligger også Sandvatnet, som på samisk heter Saajvejaevrie, som betyr hellig vann. I Skjoldenområdet er det funnet flere samiske graver, blant annet i Finnkjerringdalen og ved Rotvatn. Ved Rørtjønnna er det funnet en runeboomme. De samiske kulturminnene som vitner om bruken av området over tid, utgjør derfor et helhetlig og godt bevart kulturmiljø, der gravene og hellige steder utgjør viktige elementer.

Gårdsbruket Storkvisten er kjent fra 1700-tallet, og var nedlagt i 1893. To andre små bruk er kjent ved fjorden. Stedsnavnene Kvisterøysætran, Sagåsen, Sætervatn, Elgsætertjønnna og Lauvenget vitner om bruk i historisk tid. Det har trolig vært drevet intensiv skogsdrift i historisk tid i store deler av området i forbindelse med sagbruket og seinere tresliperiet på Salsbruket lenger sør.

I tillegg er det registrert førreformatoriske kulturminner slik som fangstgroper, gravhauger fra jernalder, samt boplasser og løsfunn fra steinalder. Dette er knyttet til bosetting i et større område utenfor feltet, blant annet på Vikna og Jøa. Det er stor sannsynlighet for slike kulturminner også i området langs Kvistaelva.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Innenfor nedbørfeltet til Kvistaelva er det viktige samiske interesser knyttet til reindrift, utmarksnæringer, kulturmiljø, kulturlandskap og kulturminner. Det reindriftsamiske kulturmiljøet viser en kontinuitet i bruken av området i et langt tidsperspektiv og området er i dag meget viktig for reindriften i Åarjel Njaarke, Vestre Namdal reinbeitedistrikt. Området er viktig også i kulturhistorisk sammenheng, spesielt i forhold til den sene overgangen til ekstensiv reindrift i området. I tillegg er også utmarksnæring som innlandsfiske en viktig del av den samiske ressursutnyttelsen av området. Kulturminnene er viktige historiske dokumenter når det gjelder tidligere bruk av området både ressursmessig og i forhold til religiøs praksis. Det er registrert 20 kulturminner i området hvorav 15 av dem er boplasser. Området er ikke systematisk registrert og en regner derfor med at det finnes en rekke uoppdagede kulturminner i tilknytning til boplassene. I tillegg antas det at det finnes

trosrelaterte kulturminner som for eksempel offerplasser og samiske graver da Skjolden er et hellig fjell som det knyttes tro og tradisjon til. Mangfoldet av kulturminner i området gir en høy identitetsverdi.

*Meget stor verdi *****

Landbruk

Jord- og skogbruk

Nedbørfeltet omfatter 2610 daa produktivt skogareal. Det er ikke jordbruk i området. Anslagsvis 2/3 av det produktive skogarealet er yngre produksjonsskog.

Reindrift

Nedbørfeltet ligger i sin helhet innenfor Vestre Namdal reinbeitedistrikt, som har 6 driftsenheter og 32 reineiere. Feltet er kalvingsland og vårbeite for en av driftsgruppene i distriktet. I tillegg kan området brukes høst og vinter. Sene vårbeiter og tidlige sommerbeiter er begrensende for distriktet. En tilførselsarm av hovedflytteleia til/fra vinterbeitet på øya Vikna, krysser vassdraget.

*Meget stor verdi *****